

Folkepensjonen vil styrke vår økonomi

Taler

Einar Gerhardsen

Dato

1 januar 1964

Sted

NRK radio og fjernsyn

Omstendigheter

Nyttårstale

1 I vår politiske historie vil året 1963 komme til å stå som et år med merkelige og dramatiske politiske begivenheter. Etter 28 år med politisk stabilitet fikk vi i løpet av en måned to regjeringskriser.

5 Mange vil sikkert være opptatt av hvordan forholdet mellom de politiske partiene vil komme til å arte seg fram til stortingsvalget i 1965. Det er et spørsmål som i høy grad vedrører oss alle.

10 I norsk politikk er motsetningene mellom partiene ikke lenger særlig store. Det gjelder både i rikspolitikken og i kommunepolitikken. Det overveldende antall saker som behandles i Stortinget og i kommunestyrene er enstemmige. Dette har vi all grunn til å glede oss over. Det vitner om politisk og demokratisk modenhet hos folket.

15 Men vi er ikke og vi kan ikke være enige om alt. De politiske partiene har ulike syn på viktige økonomiske og prinsipielle spørsmål. Så sant denne striden kan føres på en saklig og verdig måte, er også det uttrykk for politisk modenhet. Den første forutsetning for saklighet og redelighet i den politiske debatten er at en er villig til å forstå og å respektere dem som har et annet syn enn det en selv mener er riktig. Det er ikke alltid lett å leve etter dette, og slett ikke i politisk opprørte tider.

25 Siste sommers politiske begivenheter måtte nødvendigvis sette spor. Politikerne er heller ikke annet enn alminnelige mennesker. Men vi skal leve videre. Vi må leve med hverandre i strid og i samarbeid. I et demokratisk land er politikerne folkets representanter. Hver enkelt av dem har en dobbelt forpliktelse. De skal representere et politisk parti og et bestemt partipolitisk syn, og de skal

representere en nasjon og et samlet folk. De skal arbeide og kjempe for å få
30 realisert mest mulig av det politiske program de er valgt på, og de skal kjenne
ansvar for sitt land og for sitt folk. Dette er en oppgave som stiller store krav
både til hvert enkelt parti og til hver enkelt politiker. Måtte vi i tiden som
kommer ha viljen og evnen til å kjempe åpent og redelig om de saker vi er uenige
om. Og måtte vi ha mot til å arbeide sammen om alt det som kan gagne landet
35 og folket som helhet.

Fjoråret var et godt år for norsk arbeidsliv. På ny oppnådde vi en betydelig vekst
i produksjon og levestandard. Men viktigere var det kanskje at det bortimot
slutten av året inntrådte en endring i Norges økonomiske stilling, ved at vår
40 skipsfart og vår eksport fikk nyte godt av bedre konjunkturer. Vi har ikke lenger
økonomisk motvind, slik vi har hatt det gjennom flere år.

I dag er det en viktig oppgave å styrke utenriksøkonomien. Gjennom lengre tid
har den vist et stort underskudd, og forklaringen er enkel. På grunn av
45 konjunkturerne ute i verden har Norge måttet nøye seg med forholdsvis lave
inntekter i fremmed valuta. Men vi har ikke av den grunn senket tempoet i den
økonomiske utbygging av landet. Vi har tatt opp store lån i utlandet, både
offentlige og private, for å kunne holde utbyggingstempoet oppe og for å unngå
arbeidsløshet. Alle vil forstå den linjen som vi har fulgt. Men så må en også
50 forstå at når vi nå formodentlig vil tjene mer på skipsfart og eksport, så bør vi
bruke pengene fornuftig.

Vi bør nytte anledningen til å oppnå en bedre betalingsbalanse overfor utlandet.
Dette bør være en rettesnor ikke bare for de politiske organer som bestemmer
55 vår økonomiske politikk, men også for alle grupper som i år skal delta i
forhandlinger om nye lønns- og inntektsoppgjør. Vi må få oppgjør som ikke
unødvendig presser prisene i været. Som ikke svekker konkurranseevnen overfor
utlandet, og som ikke hindrer den bedring av utenriksøkonomien som nå er
sterkt ønskelig. Men la meg understreke at det her ikke er spørsmål om å vise
60 offervilje eller resignasjon. Det er bare spørsmål om en alminnelig vilje til å finne
fram til realistiske oppgjør som gir alle grupper en rimelig andel av den
produksjonsøkningen som vi kan vente også i år.

Vi skal også fortsette våre sosiale og kulturelle reformvirksomhet. Stortinget har
65 enstemmig besluttet en vesentlig forhøyelse av alderstrygden og uføretrygden.
Og de nye satsene gjelder fra i dag. Regjeringen vil foreslå en ytterligere

forhøyelse av den samme størrelse fra neste nyttår, og det kan neppe være noen tvil om at Stortinget enstemmig vil gi sin tilslutning også til det.

70

Regjeringen forbereder dessuten en ny trygdeordning: enke- og morstrygden. Stortinget vil til våren motta forslag om en slik trygd, som da kan settes ut i livet fra 1. januar 1965.

- 75 Disse sosiale framstøtene er viktige skritt på veien fram mot en felles pensjonsordning for hele folket. Vi har nylig fått innstillingen fra den komiteen som har utredet pensjonsspørsmålet, og Sosialdepartementet arbeider nå på spreng for at også denne saken skal kunne sendes Stortinget til våren. Stortinget vil da kunne ta stilling til de prinsipper som folkepensjoneringen skal bygge på.
- 80 Selve loven som fastlegger alle detaljer vil det ta litt lengre tid å få ferdig, men slik timeplanen er lagt opp, vil loven kunne vedtas i 1965.

- Folkepensjoneringen blir ikke bare en sosial reform som kommer til å sette sitt preg på det norske samfunnet. Den får også stor økonomisk betydning, fordi
- 85 den vil føre til større oppsparing. Derved får vi bedre muligheter til å bygge ut landet. En vesentlig del av de oppsparte midlene kan disponeres til distriktsutbygging. De bør brukes til å modernisere jordbruk, skogbruk og fiske, til å reise industri og annen ny virksomhet, og til å bygge boliger. Denne forsterkede utbygging vil styrke vår økonomi, og gjør det lettere for oss å bære
- 90 sosiale og kulturelle utgifter.

År for år blir det norske samfunnet forandret.

- Vi prøver å gjøre det bedre og mer rettferdig. Det er et arbeid som har mange
- 95 sider, men skulle en peke ut én, måtte det kanskje bli kulturarbeidet. Arbeidet for at alle samfunnets borgere skal få del i kulturgodene og dermed oppnå et rikere liv. Norges skolepolitikk har som mål at alle barn skal få den beste undervisning, og at all ungdom skal få like muligheter for høyere utdanning. Her spiller den niårige enhetsskolen en sentral rolle. Hittil er denne
- 100 skoleordningen innført i kommuner som til sammen har en femtepart av Norges folkemengde, og ordningen skal være innført i hele landet omkring 1970. De videregående skolene bygges også ut i hurtig tempo. For de viktigste skoleslags vedkommende, etter landsplaner som Stortinget har godkjent.
- 105 Men det er også en viktig oppgave å sørge for at voksne mennesker får anledning

til å lære mer. De har behov for mange slags undervisning. Noen vil gjerne ha en bedre allmennutdanning, andre ønsker videreutdanning i sitt yrke, og ikke så få trenger omskolering til et annet yrke. En rekke skoler og institutter, og mange organisasjoner, har utført et stort arbeid med voksenopplæringen. Men det er et sterkt behov for å utvide denne undervisningen, som også bør sidestilles med vanlig skolegang. Samfunnet må sørge for at dette behovet blir tilfredsstillet. Vi trenger også å utdanne tillitsmenn til de organer som skal virkeliggjøre et utvidet demokrati i arbeidslivet.

Ved forrige årsskifte hadde vi nylig opplevd den farlige og uhyggelige Cubakrisen.

Hvor nær vi den gang var avgrunnen har vi først senere fullt ut forstått. Så meget mer oppmuntrende er det at 1963 må kunne karakteriseres som et år i avspenningens tegn. Vi har en rekke konkrete ting å vise til: prøvestansavtalen, forbudet mot kjernefysiske våpen i det ytre verdensrom, og den direkte linjen mellom regjeringssjefene i Washington og Moskva. Før jul fikk vi så avtalen som for en tid har åpnet portene i Berlinmuren. Den økende øst-vest-handelen og den mer forbrukervennlige politikk som Sovjetsamveldet har slått inn på, kan også bidra til videre avspenning. Likevel bør det understrekes at de dypere årsaker til den spenningen vi lever under fremdeles gjør seg gjeldende. En kan ikke si at den internasjonale situasjon ennå har endret seg vesentlig, men det er skapt en lettere politisk atmosfære som det ser ut til at begge parter gjerne vil utnytte.

Høstens generalforsamling i FN bar preg av det, og det samme gjorde NATOs ministerrådsmøte før jul. I øst som i vest har de innsett at krig ikke lenger er noe tjenlig middel til å løse konflikter. Det er i lys av denne erkjennelsen at sikkerhetsproblemene bør vurderes, og nye tanker er nå i ferd med å ta form.

I januar tar nedrustningsforhandlingene til igjen i Genève. En skal ikke vente oppsiktsvekkende resultater. Likevel virker det oppmuntrende at både Sovjetsamveldet og De forente stater har sagt fra at de vil redusere sine forsvarsbudsjetter.

Det er først og fremst gammel mistillit som ennå stenger for mer vidtrekkende avtaler, og den kalde krigen holder mistilliten ved like. Det var nettopp dette president Kennedy la amerikansk ungdom på sinne, i en av sine siste store taler.

Hans ord var båret oppe av klok realpolitisk vurdering og nøktern idealisme. Jeg tror vi er mange som i dag minnes ham i dyp takknemlighet. Vi følte det som freden og frihetens sak hos ham lå i trygge hender. Han var klar over sitt lands stilling som den vestlige verdens ledende makt, og han visste hva dets
150 overveldende militære styrke innebar. Han så den som en forpliktelse, ikke bare overfor sitt eget folk, men overfor alle som kjempet mot undertrykkelse. Men framfor alt var han seg bevisst sitt uhyre ansvar. Den som møtte ham, kunne ikke unngå å merke seg det. Ved ansvarsfølelsen fulgte saklighet i vurderingene, og hans omtale av motparten var fri for enhver aggressivitet. Likevel var ingen i
155 tvil om hans vilje til å bruke de ytterste midler om det skulle bli nødvendig. Alvoret i hans vesen vitnet om at han visste hva det ville bety.

Det godt å vite at hans ideer og målsetting i internasjonal politikk vil bli ført videre av hans etterfølger, Lyndon B. Johnson. Også han ønsker avspenning og
160 nedrustning under internasjonal kontroll. Også han vil fram til en fredelig verden, der ressursene kan nyttes rasjonelt til hele menneskehetens beste. Det må være en oppgave for demokratisk sinnede mennesker verden over å virkeliggjøre denne målsettingen. Den livsform og det styresett vi står for trenger ikke internasjonal spenning. Vi stimuleres bedre av en fredelig kappestrid
165 mellom nasjonene. Vi vil sikkert møte menneskelige og sosiale tilpasningsproblemer som er både store og vanskelige. Men vårt samfunnssyn er dynamisk og vi har tillit til at vi kan løse dem uten å gå på akkord med vår demokratiske livsform.

170 I fjor sommer hadde Norge besøk av den mann som i dag er De forente staters president. Det er godt å vite at den ledende statsmann i den vestlige stormakt, som nylig har sett og opplevd noe av landet vårt, og at han har inntrykk av forholdene vi lever under og menneskene som bor her.

175 I juni i år venter vi besøk av den ledende statsmann for den østlige stormakt, statsminister Khrusjtsjov. Det kan være godt og nyttig at også han kan få se og oppleve noe av vårt land, vårt arbeidsliv og samfunnsliv, vår kultur og vårt demokrati, vår vilje til frihet og vår vilje til fred.

180 Mennesker søker i dag etter nye veier som kan lede til en trygg framtid uten krig, uten nød og uten overgrep av noen art. Tenkningen er kommet på glid. Dogmer og fordommer er i ferd med å vike for nye ideer. I Vesten er den økende interesse for Sovjetsamveldet og dets allierte, for forholdene der, for

185 menneskene der, og for deres tenkning. På samme måten er det i Øst-Europa et voksende ønske om å lære mer om Vestens samfunn og folk.

For litt over en måned siden skjedde det noe som aldri før har hendt i Europas historie.

190

Over fjernsynet ble tragedien i Texas brakt rett inn i millioner av hjem, fra Atlanterhavet og til Ural. Overalt var reaksjonen den samme - dyp medfølelse forbundet med frykt for hva morgendagen ville bringe. Jernteppet kunne ikke ved denne anledning trekke noe skille i menneskenes følelser og tanker. Plutselig
195 var Europa ikke splittet, men enig. I alle fall for en stund. Og så gikk det langsomt opp for flere og flere hva denne felles opplevelse av verdens enhet måtte bety, og frykten vek for håp. Varig fred og forståelse er kan hende ikke bare en drøm, men et realistisk mål som det er mulig å nå.

200 Ved årsskiftet ber jeg om å få sende en hilsen og en takk til alle landsmenn. De som er hjemme og de som er ute i verden. En takk til alle som har gjort godt arbeid for Norge.

Vi samler oss i en hilsen til Norges konge og i et varmt ønske om alt godt for
205 ham og hans familie.

Måtte året vi nå har gått inn i bli et godt år for Norge og for alle nordmenn.

Kilde

210 www.regjeringen.no

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/folkepensjonen-vil-styrke-var-okonomi>

215

220